

A halott körme tovább nő

Hogy mennyire jó festő a főhajó sztárja, az a kontrollcsoporton mérhető igazán. De most ne beszéljünk a társbélőrökről. Se Lajta Gáborról, aki a bal oldali oldalhajóban figurázik, se Szotyory Lászlóról, aki a jobb oldalt tölti ki hígan feldobott olajvásznaival, sőt még a kereszthajót és a szentélyt elfoglaló Kondor Attiláról se, aki szépen mélabús könyvtárt ábrázoló enteriőrjeivel legalább egy tovatúnt értelmiségi légkörrel kárpótolja az egyre inkább elmagányosodó Műcsarnokot. Ők azért kerülhettek ide, az „újfigurativitást”, „közérthetőséget” és „antiavantgárdot” képviselő Szegő György vezette MMA-intézménybe, hogy sokaságukkal hitelesítsék a főszereplő érvényes igazságát. A történet valójában Konkoly Gyuláé.

Azé a festőé, akit egy szűkebb szakma – a képzőművészetet termelő, fogyasztó, minősítő, azaz a „művészeti szcena” egésze – magasan pontoz. Egyrészt azért, mert el nem múló érdemeket szerzett még a hatvanas évek végén a nyíltan politizáló Iparterv-tárlatokon. Másrészt azért, mert a konzekvenciákat levonva a félperifériás magyar létből merészelt kitörni, és Párizsban (Bécsben, Rómában) kipróbált mindent, amit kortársként érdemes volt akkoriban megcsinálni. Harmadrészt azért, mert jó ritmusérzéssel pontosan megsejtette, hogy az úgynevezett „lázadást” mikor érdemes abbahagyni, továbbá beilleszkedni egy valószínűsítően kényelmes fogyasztói civilizációba. (A posztmodernbe? Inkább

a merkantilba.) Negyedrészt azért, mert most már hiányzik a színpadról Csernus Tibor.

Konkoly mai stílusa ugyanis megérthetetlen a nála öt évvel korábban (1964) párizsivá lett rangidős festőkollégája nélkül. Ő volt az, aki – Pernecky Géza találó terminus technicus szerint – a hazai *szürnaturalizmus* vezető mestereként és az akkori hivatalosság által kiutált bujdosóként addig kereste a cuppantós-vakarós neoavantgárd stílusból az újragondolt figurativitás felé vezető utat, ameddig nemcsak a pop-artra jellemző világkritikát hagyta el, hanem magát a modernitást is feladta. A művészet halott, a festészet pláne – vélte oly sok csalódott kortársával együtt. De az oly sok csalódott kortárs – sajnos vagy szerencsére – annyira mégsem ismerte a mesterség klasszikus szabályait, hogy egészen a 17. századi barokkig, azaz Caravaggioig hátráljon, s hogy a furfangos félabsztraktot fel merje cserélni a jezsuita tenebrosó színházias illuzionizmusával. Akárhogy is történt, s akármiképpen is értékeljük: Csernus addig került a trendet, míg maga is trendalkotóvá vált. A halott festészetet „megmentő” posztmodern neo-neo-neohistorizmus bajnoka lett. A maga szempontjából igaza volt, hiszen a halott körme is tovább nő.

Csernus példájából Konkoly azt tanulta meg, hogy nem érdemes tovább műgyantával, csorgatással, harde edge-dzsel kísérletezni, megkülönböztetve sem értik elegendően ezeket a forradalmi huncutságokat. Továbbá

alkalmazott grafikával sem érdemes örökké foglalkozni – ezzel kereste kenyerét jó hosszú ideig külföldön –, mert a presztízs hamar elkopik. Az olaj, az akril, a nagy méret, a perfekt tudás viszont szolid és vonzó, alázatos és meggyőző eszközök. Karbantartják azt a technikát, amely mindig meghatja a hamis realizmusra oly fogékony és a rentábilis befektetésre oly érzékeny felső középosztályt. Tehát *Tiszta szívvel festeni* kell újra – ez a koalíciós kiállítás címe –, s láss csodát, a forma bejött. Az egykori lázadó Konkolyt fölváltotta egy befogadható és minden szempontból sikeres Konkoly. Ma ő az új Csernus. A 68-78 alcím pedig életének utóbbi évtizedére utal: ezt termelte midőn újra magyarrá vált.

De fontosabb a fölkinált látvány tartalma. Ötvenegy kiállított festmény szól „a lét napsütötte partjairól”, arról az örök strandról, ahol nincs se válság, se kosz, se bánat, se kín. Lévi-Strauss nagy könyvének címe fordul ki itt önmagából: a Szomorú helyett a Vidám Trópusok főként azokra a nézőkre számítanak, akik nem last minute árfekvésben, pláne nem fapadoson közelítik a Rák- és Baktérítő között elterülő tengermelléki sávot. Egy két évvel korábbi Konkoly-interjúból kiderül, hogy a többször lefestett Habumaplázs Riótól északra fekszik, az Amazonashoz közel. A kiállítás másik értelmező szövege pedig Burkina Fasót jelöli meg, mint ihletet adó színhelyet. Tagadhatatlanul vonzó, drága, exkluzív utazási célpontok. De nem a táj, inkább az ember minősége az új Konkoly-kép értelme és értelmezője.

Vannak férfiak is a hazai viszonylatban XXL-esnek számító (nem ritkán 180 × 200, vagy 240 × 200

centiméteres) képeken, és aligha véletlenül valamennyi magántulajdonban is van. Ha fut a szekér, telik a magándekorációra.) Ezek a hímek pirszingesek, tetkósak, brutálisak. Arcukra akkor is kiül a kangörccs, ha deréktól lefelé a nézői képzeletre bízzák méreteiket. Igaz, nem ők a főszereplők, ők csak a „kulturális” háttérret és a személyes biztonságot szavatolják. Látszik: bodyguardok ők, odacsapnak, ahová köll.

A lényeg a pipihusi. A vágy egyáltalán nem titokzatos, hanem banálisan átlátszó tárgya. Félmeztelenül és pokrócon hemperegve, nyelvet nyújtva és vörös fanszór-zettel, szűzikeként és már ereszkedő izmokkal, de mind szex, szex és megint csak szex üzemmódra állítva. Félreértés ne essék, ezek az aktok, félaktok vagy lenge ruhájú lányok-asszonyok ikonográfiájuk szerint egyáltalán nem pornográf helyzetek hősnői. Nem is lehetnének azok, mert előképeik közönséges „polgári” fotográfiák, egy részük „talált tárgy”, más részüket a művész maga készítette a tengerpartokon. Más kérdés, hogy a figurák metaüzenete miféle aurát sugároz a néző, illetve a potenciális fogyasztó felé. Ahogy a hatvanas évek második felében a DDR-ből disszidált Gerhard Richter fotórealista festményein benne rezeg a pártállam szabadsághiányos, szívós, sűrű légköre, anélkül, hogy szájbarágósan direkt szimbólumokat használt volna, úgy Konkoly manipulált, nagyított, másolt fotóin is benne van egy láttatott világ, sőt annak a világnak az erkölce, sőt magyarázata is.

Ezek a női testek akkor is mesélnek magukról, ha szájuk néma, és igazolványaikat a szállodai széf-

ben tartják. Arcukra égett a gondatlan gondtalanság, a fesztelen feszesség. Ezeket a csipőket nem a harmadik világ kalodavarrodái formálták, inkább szobabiciklik és wellnessmasszőrök. Lobogó sörényüket se szokták védőháló alá dugni, inkább hair-konditioner kezeléssel fényesítik, dúsítják, játsszon csak velük a tengeri szellő. Engedik magukat fogdosni (*Leukipposz lányai*, 2010, *Kék-sárga kontinuitás*, 2013), állják a hímek gusztáló tekintetét (*Red skin*, 2014, *Boy loves girl*, 2011), és közönyük éppoly sértetlen, mint hófehértől ébenfeketéig terjedő színskálából válogatott és krémezett meg olajozott legfelső hámrétegük, a jó bőrük. Attól olyan kívánatosak, hogy nem tökéletesek. Vidáman kerülnek a photoshopot, igazuk van, meg is tehetik.

Pedig éppenséggel lenne ok idegeskedésre. A *Weekend a Zuydcoote* (2010) című vásznon egy Boeing olyan alacsonyan száll a fürdőzők fölé, mintha a homokpadra készülne lezuhanni, szinte ismételve szeptember tizenegy felejthetetlen dramaturgiáját. A *Délkelet-ázsiai zászló* (2011) három bikinise mögött meg akkora cunami készül lecsapni, mint azon a bizonyos ezredforduló utáni karácsonyon Szumátra szigetén. Ők mégsem félnek, meg is tehetik. Legalábbis ők azt hiszik.

E nők minden porcikáján látszik, hogy az élet vegetatív oldalát tökéletesen megoldották. Megoldotta vagy a kitartójuk, vagy a kitartottjuk, vagy a rosszul összeszerelt társadalom random módon működtetett vakszerencséje, amely egyenesen a Paradicsomba röpítette őket. Aki nézi őket, irigy lesz, pedig bunkók, önzők és hiúk. Ez is a cél, mert hát a

világ is bunkó önző és hiú. (A festményeken gyerekek nem szerepelnek, kövér öregasszony is csak kétszer és hátulról, legyen némi kontrasztja a hosszú sorban vizet spriccelő széplányoknak.)

Konkoly képein jelen idő volt tegnap is, ma is az van, holnap is az lesz. Mi más probléma maradna hát, mint a hormonok gondja és a szaporodás ügye. Nem a látvány, hanem e létezés a pornográf bennük. Ha egészen meztelenek lennének, akkor régi korok idilljét, az aranykort idéznék. De így, monokiniben, bermudában, napszemüvegben nem azok. A strandplázák cuccai, mint a létező világ talmi kellékei, megfosztják őket eredendő ártatlanságuktól. Az erkölcs előtti állapotból áttemeli őket egy erkölcsöt tagadó világba, az amoralitásból az immoralitásba.

„Micsoda színek! Micsoda változatlanság! Micsoda telje a tárgyaknak és alakoknak! Ennek az embernek mindene van, csak igazsága nincs” – így fakadt ki 1761-ben Denis Diderot az aktuális szalon-kiállításon François Boucher képei láttán. A rózsaszínű popók bősége, a királyi udvar közelsége tette volna ily ellen-szenvenné a rokokó egyik legnagyobb festőjét a felvilágosodás egyik legnagyobb filozófusának szemében? Persze az is. A polgári tisztesség nem szívelte a nudit, a citoyen tartás pedig mélyen undorodott az alattvalói nyalakodástól. A nagy festő pedig szeretett popókat festeni, és mély meggyőződéssel szolgálta XV. Lajos udvarát. Az enciklopédista azonban ráértett valami másra is, ezért idézem Konkoly ürügyén. És nem csak azért, mert egyik 2016-os képének címében maga is megidézi a francia mestert. (*Boucher Velencében*).

Diderot arra az *ürességre* gondolhatott, amely a bujálkodó aktokat, a rózsás lugasokat, a pompás kellékeket egy semmirekellő osztály vágyképeivé züllesztette. A tengerparti festett vásznak valódiságához nem fér kétség, hiszen fotón alapulnak. Igazságuk azonban bizonyításra szorul: nézőjük, csodálójuk, vevőjük nem ilyen, de sajnos nagyon szeretne ilyen lenni. Pucéran flörtölni akár egy oroszlánnaal (*Diána*, 2009),

de legalább eséllyel részt venni egy cici-szépségversenyen (*Hegyi lányok 1.*, 2009). Fantáziájának horizontján már ott is ring egy jacht a tengeren „colával” és minden más jóval, ami csak a kiváltságosoknak jár.

Már ameddig jár.

Konkoly Gyula: 68–78. Kurátor: **Rockenbauer Zoltán.** Múcsarnok, 2019. szeptember 18. – november 17.

László Ferenc

Magyarország választ

Sztárban sztár leszek!

126

Különös és kiismerhetetlen valami a magyar televíziós címadásgyakorlat. Persze nemcsak a televíziózásé, hiszen a filmcímek magyarítása körül úgyszintén legendásan balkezes a praxis: voltaképp nem is kizárt, hogy részben ugyanazok az ötletemberek felelősek a mozis meg a tévés címadások sorscsapásaiért.

Vegyük csak az árvaságra jutott TV2 néhány műsorát! Itt van például a Palik László arcvonásaival horrorisztikussá tett ügyességi vetélkedő, a *Fuss, család, fuss!*, amelynek címválasztását nyilvánvalóan a *Run Lola Run* (magyarul: *A lé meg a Lola* – ugye, ugye...) vagy a *Go, Trabi, go!* ihlette. Csakhogy a „család” szót megszólítás gyanánt alkalmazó cím a megcélzott és remélt dinamizmus helyett inkább nehézkesnek és kimondásra-emlegetésre kevésbé csábítónak bizonyul. Vagy itt van a *Hal a tortán*, amely címvá-

lasztás egyetlen betűváltoztatással vágyott kacagató szóviccet teremteni, ám ehelyett akarva-akaratlanul csupán egy gyomorforgató kulináris katasztrófa képét sikerült felidéznie. No és persze itt van mindjárt a jelen kritika tárgya: a *Sztárban sztár leszek!*, ahol a címadás suta zavara teljességgel adekvát, lévén a produkció mélyen fekvő és egyszerűsmind mégis oly látványos problémamahalmazát beszél ki.

Merthogy kezdetben volt a *Sztárban sztár*: a 2013-ban útjára indított utánczóshow, amelyben – a műsor-készítői fikció szerint – mindenféle énekessztárok jelmezébe, parókájába bújtak más jó hangú sztárok, akik közül a legjobb imitátor végül elnyerhette a „Magyarország legso-koldalúbb előadóművésze” címet. A sztárok azonban itt is, ott is hamar elfogytak, minek következtében a műsor ötödik évadának döntőjét Hor-

váth Tamás nyerte meg, méghozzá tökéletes illúziót keltő Szabó Dávid-utánzása révén. Hála a közönség-sikernek, a formátum és vele a cím elfajzása is hamar megtörtént: 2016-ban képernyőre került a *Sztárban sztár* „gyermek- és duettverziója”, a *Sztárban sztár + 1 kicsi* (a cím hátterében természetesen a *Két pasi meg egy kicsi* ihlető mintájával).

Az idén pedig megérkezett a tehetségkutatót mimelő *Sztárban sztár leszek!*, amely a kezdet kezdetén még a *Sztárban sztár: Talent show* munkacímet viselve hívta utánzásra azokat a lelkes amatőröket, akik valamiért nem a párhuzamosan meghirdetett *X-Faktort* preferálták. És ők jöttek, immár nem is csupán civilek meg hétpróbás örök próbálkozók (Bikicsunáj), hanem – jelül az idők változásának – színművészek is, éspedig a művészsínházi és alternatív közeg legközepéről. A katonás Tasnádi Bence meg a K2-s Borsányi Dániel azután rövid úton és vajmi kevésbé meglepő módon a kiválasztottak közé is került, vagyis eljutott az élő adásokig.

A *Sztárban sztár leszek!* ugyanis már túlhaladt a selejtezők kötelező szaunás szakaszán, azaz a lenyűgözött rajongást a kiröhögéssel meg a műbalhékkal váltogató műsorfázison. Mi több, az úgynevezett középöntőn is túl vagyunk immár, ahol a zsűritagok csapatkapitány mentorokká átlényegülve összeválogatták a maguk négy-négy „gyermekét”. Elvégre nem lehet elegendő a stylistok, fodrászok, maszkmesterek, énektanárok és koreográfusok csapata – a sikeres imitációhoz nélkülözhetetlen a mentori jótanács is, pláne ha az olyan megfellebbezhetetlen szaktekintélytől érkezik, mint

amilyen Pápai Joci vagy a már emlegetett korábbi *Sztárban sztár*-győztes, a *Megasztár*-ból meg a *Csillag születik*-ből hajdan egyaránt irgalmatlanul kirotált Horváth Tamás.

A legelső, mindösszesen majd három és fél órányi műsoridőn elterülő élő adásra éppenséggel az önkormányzati választás estéjén került sor, a nap végén egy újabb jövőformáló szavazásra felhívva a tévénező népeiséget. Méghozzá egy a közéletnél sokkalta nehezebb szavazásra: itt ugyanis az alapértelmezett nagyszerűség egyöntetűen mesés produkciói között kellett választani. A konstans lelkesedés szintjére felszórólt kedélyű Till Attila által színpadra szólított versenyzők ugyanis egyszerűen nem képesek hibázni. Így aztán mindjárt a legelső számnál, Misurák Zsuzsa Zseda-utánzásakor (úgy kell a jó Zseda-imitáció, akár egy falat kenyér!) előnti a műsort a felsőfokok áradata. „Minden jó volt: hang, karakter...” – halljuk, és persze a zsűritagokban is felmerül az indokolt kérdés: „Hová lehet innen tovább?” „Idehoztad nekünk élőben” – méltatják Misurák asszony Zsédáját, s az egyik zsűritag, a jószemű Horváth Tamás még azt is megállapítja, mily üdvösnek bizonyult, hogy „visszavetted az agarakat”. (Parti Nagy Lajos, ezt ugye felírtad magadnak?) Nem is csodálható tehát, hogy mindjárt az első versenyző, az „éneklő titkár” 28 pontot kapott az elérhető harmincből, és hogy a két, kőszívűen mindössze 9 pontot adó zsűritag egybehangzóan a kiválasztás-súlyozás szempontjával mentette rút tettét.

„Nem tudom, hogy mit raktál bele ebbe a lányba” – mókázik mentortársával az önfeléd Berezki Zoltán az emlegetett produkció értékelé-

se közben, esélyt adva a nézőnek, hogy legalább e taplóságon felháborodván valami kis magyarázatot leljen lappangó rossz érzésére. Mert bizony ott az a rossz érzés, a fene egye meg: csak bennünk lehet a hiba (lásd még: a telefon sír), de kínosan amatőrnek hallottuk az oly hevesen méltatott versenyző énekét. A hölgy hangja szinte mindvégig remegett, és incifincinek tetszett, különösen úgy, hogy az előadásra kijelölt sláger, a *Szeress most!* nyilvánvalóan kényelmetlenül magas fekvésű lehetett számára. S habár fentebb botor módon ironizáltunk a Zséda-imitáció nélkülözhetetlenségén, még az is elmondandó e versenyprodukcióról, hogy a színpadi mozgás sutasága látványosan elütött Zsédenyi Adrienn rutinjától.

És ez így ment tovább a műsor nagyobbik felében: hol a nehezen leplezhető vokális esetségeket, hol a sminkhez semmit hozzá nem tévő imitációs kudarcokat, hol meg a színpadképtelenség jeleit eltódítva, szigorúan a „le a kalappal az egész lényed előtt” regiszterében. Valamint szembeötlő előzékenységgel válogatva a számokat és a kopírozandó színpadi és hangkaraktereket a versenyzők számára, hiszen többségük hamar nagy bajba kerülne az extra műsorkészítői figyelmesség nélkül.

Igazi jó, életerős, dögös női hang például talán csak Lengyel Johannának áll a rendelkezésére, született színpadi lény gyanánt meg mintha

csak a két profi színész próbálná eladni magát. A jó adottságokkal rendelkező és a maga közegéből elvágyódó Tasnádi Bence ráadásul énekesként is képes figurálni, míg a röhej felé menekített Borsányi Dániel Dolly-paródiája leginkább csak a személyiségzavar meg az önkontroll tárgyában kínált hasznos információkat: a látottak alapján az egyik van, a másik nincs az előadónak. Sebaj, a nőnek öltözött férfi effektusa mindig megteszi a magáét a show- és revűszínpadon!

Így, miközben az október 13-i adás szüneteiben menetrend szerint felfelbukkannak a választási hírek és eredmények (persze szigorúan a reklámok mellett), a néző akár valamiféle grandiózus és agyas metaforának is vélhette a *Sztárban sztár lesznek!* egész produkcióját. Ahol csodálatosnak tódított kandidánsok versengenek, olykor drasztikusan félreismerve önnön képességeiket, váltig manipulált feltételek között, a legeslegjobb esetben is csupán sikerült imitációját nyújtva valami eredeti(bb) mintának. Méghozzá úgy, hogy a győzelem értelme mindközben makacsul megválaszolatlan kérdés marad: voltaképpen mire is jó, ha valaki az elismerten legjobb Csipa/Korda György/Fatima/Zoltán Erika-imitátorrá válik? Magyarországra, válassz!

TV2, október 13.